

UNOHDETTU SANKARITARINA

Heinjoen tiellä

Humppilainen alikersantti Kauko Tuomala tuhoi kesällä 1944 yhden päivän aikana kahdeksan panssari-vaunua, kaksi rynnäkötykkiä ja neljä vetotraktoria kaatu- en viimein itse tykkinsä saatua täysosuman. Suomen marsalkka C.G.E. Mannerheim nimitti Tuomalan Vapaudenristin 2. luokan Mannerheim-ristin ritariksi tämän sankarikuoleman jälkeisenä päivänä.

TEKSTI: SEPPO PORVALI

Kauko Hans Villiam Tuomala syntyi ja asui koko ikänsä Humppilassa Järvensoon kylässä. Hän oli vanhempiensa **Varma** ja **Viktor Tuomalan** ainoa lapsi ja syntynyt 19. marraskuuta 1918. Kuollessaan hän oli vasta 25-vuotias.

Viktor-isä toimi Tölön talossa muonamiehenä. Äiti-Varma oli omaa sukua Wind. Hän oli **Frans Windin** sisar. Frans Wind oli tulevan hävittäjä-ässän, kapteenin ja kaksinkertaisen Mannerheim-ristin ritarin **Hans "Hasse" Windin** isä. Kauko ja Hasse olivat serkuksia. Pojat tapasivat toisiaan 1920- ja 30-luvuilla, tosin harvemmin, sillä mikään "kyläluuta" ei Frans-isä ollut, vaikka silloin tällöin sisarensa luona Humppilassa vierailikin. Olihan hän itsekin samoista maisemista kotoisin.

SOTA MUUTTI SUUNNITELMAT

Kaukosta kasvoi hiljainen ja vaatimaton. Hän oli iäkkäiden, köy-

hien vanhempiensa ainoa tuki ja turva, ja myös ilo sillä kaikki hänelle annetut toimet hän suoritti turhia marisematta. Tupakkaa hän ei oppinut koskaan polttamaan ja juomaringit hän kiersi kaukaa.

Maallisesta ankeudesta huolimatta Kaukolla oli aikaa itsensä kehittämiseen. Hän oli taiteellisesti hyvin lahjakas ja vaikka hän joutui osallistumaan perheen elatukseen, hän säästi rahaa vähistä varoistaan ja kävi Mustialan maamieskoulun vakaana aikomuksestaan ryhtyä täysi-ikäisenä jonkun suurtilan pehtoriksi. Sota muutti suunnitelmat, kuten niin monen nuoren suomalaisen kohdalla.

Talvisota kului koulutuksessa, eikä jatkosodan alkukaan tuntunut kovin mieltä ylentävältä, vaikka Tuomala alikersantin natsoja olkapäillään kantoikin. Maamieskoulun paperit painoivat sen verran, että hänet määrättiin asemasodan aikana 10. ja 18. Divisioonien esikuntien "metsätalousaliupseeriksi". Se oli vakanssi, jos-

KUVA: SEPPO PORVALIN ARKISTO

Alikersantti Kauko Tuomala nimettiin Mannerheim-ristin ritariksi päivämäärällä 27. kesäkuuta 1944. Hän oli kaatunut Revonkylässä päivää aiemmin. Virallisissa asiakirjoissa sanottiin muun muassa seuraavaa: "Alikersantti Tuomala vaikutti ratkaisevalla tavalla siihen, että vihollisen siihen saakka tekemät hyökkäykset tulivat torjutuiksi. Myös Kivennavan aseman puolustuksessa ansioitunut erikoisesti tuhoamalla useita panssareita."

ta Tuomala ei pitänyt alkuunkaan. Siksi hän mitä pikimmiten anoi uuden, Saksasta tulleen 75 mm:n panssaritorjuntatykin ampujaksi. Elettiin jo kesän 1944 alkua ja Tuomala ehti saada ainoastaan kahden päivän pikakoulutuksen, kun hänet vihollisen suurhyökkäyksen alettua määrättiin uuteen tehtäväänsä 15. kesäkuuta. Edes yhtä ainutta harjoituslaukausta Tuomala ei ennättänyt uudella aseella suorittaa ennen tositoimien alkamista.

PALANEIN KÄSIN RINTAMALLE

Juuri ennen vihollisen suurhyökkäystä Tuomala oli lomalla kotonaan Humppilassa. Asemalla syttyi öljyvaunu tuleen, ja velvollisuudentuntuisena hän riensi sammuttamaan paloa, jossa Tuomala poltti pahasti molemmat kätensä: lääkäri olisi jatkanut lo- maa, mutta siihen hän ei suostunut. Kauko katsoi, että häntä tarvittiin rintamalla.

Juhannuksena 1944 Tuomalan tykki oli asemassa Noskuan järvi-kannaksella. Heinjoelle vievä tie kulki Noskuanjärvien kapeikon lävitse ja sitä kautta oli vihollisen tultava. Pteroissa odottavat jalkaväkimiehet kuulvasti, miten venäläiset käynnistivät panssareittensa moottorit.

Vihollinen aloitti hyökkäyksen 26. kesäkuuta tykistön voimakkaalla tulivalmistelulla. Kun se oli ohi, kolistelivat ensimmäiset kolme panssaria kohti suomalaisten asemia. Tuomala ampui tykillään kymmenen panssariammusta. Ne riittivät mainiosti. Hyökkäysvaunut paloivat jokainen kuin soihu.

Neljättä tankkia seurasi jalkaväki. Tuomala ampui ensin panssarivaunun tuleen ja tulitti sen jälkeen venäläisiä sirpalekranaateilla. Viides tankki tuli avuksi, mutta sekin sai täysosuman. Tässä vaiheessa venäläisille oli selvin-

KUVA: SEPPO PORVALIN ARKISTO

Varma ja Viktor Tuomala poikansa Kaukon sankarihaudalla Humppilan hautausmaalla heinäkuun alussa 1944. Ristit hohtivat valkoisuutta tuona kesänä sankarihaudoilla kautta maamme.

SA-KUVA

SA-KUVA

Saksalaisia 75 mm:n PAK 40 panssarintorjuntakanuunoita hankittiin jatkosodan aikana Suomeen 210 kappaletta. Tuli-asepainoltaan lähes puolentoista tonnin painoinen kanuuna tunnettiin Suomessa nimellä 75 K/40. PAK 40 oli toisen maailmansodan ajanmukaisimpia panssarintorjuntatykkejä ja se palveli Suomessakin vielä kymmeniä vuosia sodan jälkeen.

– Alakuvassa panssarijääkäripataljoonan 6. komppanian ampuja ja lataaja työsään Summassa 18.6.1944.

nyt, missä harvinaisen tarkkaa työtä tehnyt suomalainen panssarintorjuntatykki sijaitsi. Kranaatti-isku oli entistä voimakkaampi, joten kaivetut poterot olivat nyt tarpeen. Hiekkaa tunkeutui suuhun, silmiin ja sieraimiin sekä myös tykin lukkolaitteisiin. Ne oli puhdistettava viipymättä. Aurinko peittyi hiekkapilven taakse, ja moni suomalainen näki tuona aamuna auringon nousevan viimeisen kerran.

Kauko Tuomala oli päättänyt, että tästä asemasta ei lähdettäisi. Tässä taisteltaisiin loppuun saakka. Kun liki kymmenen punapanssaria, kaksi rynnäkkötykkiä ja neljä vetotraktoria makasi tuhoutuneina etumaastossa, räjähti Tuomalan tykillä täysosuma.

ILOVIESTI VAIHTUI SURUVIESTIIN

Tuomala kuului kenraalimajuri **Aaro Pajarin** joukkoihin ja kuul-

tuaan Tuomalan uruteosta divisioonankomentaja tilasi siltä istumalta puhelun päämajaan Mikkeeliin. Saatuaan ylipäällikön puhelimeen huonokuuloinen Pajari karjui luuriin:

– Tuomala on nimitettävä kuoltuaankin Mannerheim-ristin ritariksi. Pyydän toistaa ansioluettelon: Siis tuhosi yhtä päätä, samassa rytäkässä, kahdeksan panssaria, kaksi rynnäkkötykkiä ja neljä vetotraktoria. Ja kaatui itse, kun tykki ammuttiin mäsäksi...

Mannerheim nimitti Kauko Tuomalan Vapaudenristin 2. luokan Mannerheim-ristin ritariksi heti seuraavana päivänä. Kotona Humppilassa radio kertoi Kaukon nimityksestä. Se otettiin riemuiten vastaan. Iso ilo vaihtui suureksi suruksi, kun seuraavassa uutislähetyksessä kerrottiin Tuomalan sankarikuolemasta.

Tuomalan maalliset jäänteet tuotiin haudattavaksi kotiseudun multaan. Isä-Viktor avasi arkun kannen asemalla raskain sydämin. Kotona hän kyynelsilmin kertoi, ettei pojasta ollut jäljellä kuin alaraajat. ■